

MOLĖTŲ RAJONO
SAVIVALDYBĖ

Projektas „Universalusis daugiavfunkcis centras – nevyriausybinio ir valdžios sektorių praktinio bendradarbiavimo laboratorija (Šeimos gerovės laboratorija)“, Nr. VP1-4.1-VRM-08-V-01-008

ADVOKATŲ PROFESINĖ BENDRIJA „ILAW“

Rekomendacijos parengtos įgyvendinant 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 4 prioriteto „Administracinių gebėjimų stiprinimas ir viešojo administravimo efektyvumo didinimas“ įgyvendinimo priemonės „Valdžios ir nevyriausybinio sektorių bendradarbiavimas ir partnerystė“ projektą „Universalusis daugiavfunkcis centras – nevyriausybinio ir valdžios sektorių praktinio bendradarbiavimo laboratorija (Šeimos gerovės laboratorija)“, Nr.VP1-4.1-VRM-08-V-01-008

REKOMENDACIJOS TEISINIŲ SĄLYGŲ BENDRAI VALDŽIOS IR NVO SEKTORIŲ VEIKLAI UDC BAZĖJE

2014 Vilnius

TURINYS

Svarbiausios vartojamos sąvokos.....	3
Įvadas.....	4
1. Rekomendacijos dėl NVO teikiamų viešųjų paslaugų	5
2. Rekomendacijos dėl finansinės ir nefinansinės paramos teikimo NVO	9
3. Rekomendacijos dėl institucijos, atsakingos už NVO ir valstybės institucijų bendradarbiavimą, įsteigimo ir tam reikalingų teisės aktų priėmimo	11
4. Rekomendacijos dėl NVO galimybių veikti švietimo, sporto, kitose srityse	12
5. Rekomendacijos dėl NVO plėtros įstatymo tobulinimo	15
Išvados	16
TEISĖS AKTŲ SĄRAŠAS	18
Priedas Nr. 1.....	19
Priedas Nr. 2.....	29
Priedas Nr. 3.....	30
Priedas Nr. 4.....	31
Priedas Nr. 5.....	32
Priedas Nr. 6.....	33

Svarbiausios vartojamos sąvokos

1. **Bendruomenė** – savivaldybės nuolatiniai gyventojai, bendrais viešaisiais poreikiais, interesais ir savivaldos teisiniais santykiais susieti su savivaldybės taryba ir kitais viešojo administravimo funkcijas atliekančiais savivaldybės subjektais.
2. **Nevyriausybinių organizacijų (NVO)** – nuo valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų nepriklausomas savanoriškumo pagrindais visuomenės ar jos grupės naudai veikiantis viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas nėra politinės valdžios siekimas arba vien tik religijos tikslų įgyvendinimas.
3. **Savivaldybė** – įstatymo nustatytas valstybės teritorijos administracinis vienetas, kurio bendruomenė turi Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, įgyvendinamą per to valstybės teritorijos administracinio vieneto nuolatinių gyventojų išrinktą savivaldybės tarybą ir jos sudarytas, jai atskaitingas vykdomąją ir kitas savivaldybės institucijas ir įstaigas. Savivaldybė yra viešasis juridinis asmuo.
4. **Valdžios institucijos** – valstybės institucija ar įstaiga, savivaldybės institucija ar įstaiga, pareigūnas, valstybės tarnautojas, valstybės ar savivaldybės įmonė, viešoji įstaiga, kurios savininkė ar dalininkė yra valstybė ar savivaldybė, asociacija, šio įstatymo nustatyta tvarka įgalioti atlikti viešąjį administravimą.
5. **Vietos savivalda** – įstatymo nustatyto valstybės teritorijos administracinio vieneto nuolatinių gyventojų bendruomenės, kuri turi Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, savitvarka ir savaveiksmiškumas pagal Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją.
6. **Viešoji paslauga** – valstybės ar savivaldybių kontroliuojamų juridinių asmenų veikla teikiant asmenims socialines, švietimo, mokslo, kultūros, sporto ir kitas įstatymų numatytas paslaugas. Įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka viešąsias paslaugas gali teikti ir kiti asmenys.

Įvadas

Viešoji įstaiga Skudutiškio akademija kartu su partneriais - vykdo projektą „Universalusis daugiavfunkcis centras (UDC) – NVO ir valstybinio sektoriaus praktinio bendradarbiavimo laboratorija (Šeimos gerovės laboratorija)“.

Pagrindinė projekto idėja – suvienyti tris segmentus, t.y. NVO, valdžios (ypač savivaldos) institucijas ir bendruomenes (žmogiškuosius išteklius), ir įgyvendinti UDC projekto tikslus (vykdant asmenų, gyvenančių bendruomenėse, ugdymą, švietimą, kultūros, sporto ir įvairių kitų paslaugų teikimą).

Projektas susideda iš keleto etapų. Pirmiausia, atliekant projektą buvo svarbu išanalizuoti ir įvertinti NVO valdžios institucijų bendradarbiavimo galimybes atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos įstatyminę bazę. Taip pat, buvo svarbu išryškinti teisinio reglamentavimo dėl NVO ir valdžios bendradarbiavimo UDC bazėje problemas, akcentuojant šio bendradarbiavimo svarbą ir galimybes NVO veiklos gerinimui. Įgyvendinus šiuos projekto tikslus ir parengus teisinių sąlygų bendrai valdžios ir NVO sektorių veiklai UDC bazėje analizę, antrajame projekto etape labai svarbu pateikti rekomendacijas ir nurodyti priemones, kurios padėtų realizuoti pagrindinę, aukščiau nurodytą projekto „Universalusis daugiavfunkcis centras (UDC) – NVO ir valstybinio sektoriaus praktinio bendradarbiavimo laboratorija (Šeimos gerovės laboratorija)“ idėją.

Pagrindiniai šių rekomendacijų tikslai yra:

1. Pateikti rekomendacijas nurodant, kokius teisinius dokumentus reikia pakeisti ar papildyti ar naujai priimti, kad būtų užtikrinamas aktyvus ir glaudus NVO ir valdžios institucijų bendradarbiavimas.
2. Pateikti rekomendacijas nurodant, kokie pakeitimai, be naujai priimtų ar pakeistų teisės aktų, gali būti padaryti, kad būtų užtikrintos platesnės NVO veiklos galimybės.

NVO – tai savanoriškumo pagrindu, laisva piliečių valia įkurta demokratinė organizacija, turinti formalią struktūrą, nepriklausanti nuo valstybinės valdžios ir valdymo institucijų, savo veiklą grindžianti savivaldos ir demokratiškumo sprendimų priėmimo principais, o jos pagrindinis veiklos tikslas – viešųjų interesų tenkinimas ir visuomenės gerovė.

Nagrinėti NVO veiklos galimybes ir jų plėtrą yra svarbu pirmiausia dėl to, kad vienas iš svarbiausių atviros ir demokratinės visuomenės bruožų – NVO, kurios aktyviai skleidžia savo idėjas ir stengiasi

gerinti vietos gyvenimo sąlygas, gausa. NVO jos vadinamos dėl to, kad yra įkurtos ne valdžios iniciatyva, o laisva žmonių valia. Svarbu pabrėžti, kad piliečiai, dalyvaudami NVO veikloje tuo pat metu netiesiogiai dalyvauja ir valstybės valdyme. Piliečių dalyvavimas valstybės valdyme yra vienas iš svarbiausių demokratijos bei laisvos visuomenės bruožų. Egzistuojant silpnam NVO sektoriui, silpnėja ir pilietinės visuomenės raida bei visuotinių žmogaus ir pilietinių teisių apsauga šalyje. Taigi, galima teigti, kad NVO veikla yra labai reikšminga, todėl būtina ieškoti priemonių, kaip būtų galima šią veiklą plėsti.

Pažymėtina, kad Lietuvoje nėra daug teisės aktų, reglamentuojančių NVO plėtros galimybes. Iš galiojančių teisės aktų, galima išskirti nebent NVO plėtros įstatymą, kurį, kaip bus matyti iš toliau pateiktų rekomendacijų, taip pat reikia tobulinti. Taip pat, kalbant apie NVO ir valdžios sektoriaus bendradarbiavimo galimybes, paminėtina ir 2014-2020 m. Vyriausybės patvirtinta Nacionalinės pažangos programa bei Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“. Svarbu atkreipti dėmesį, kad yra sričių, kuriose NVO plėtra yra būtina, tačiau priemonių, kuriomis NVO plėtra galėtų būti įgyvendinta, nereglamentuoja nei NVO plėtros įstatymas, nei kiti Lietuvos teisės aktai ar strateginio planavimo dokumentai. Taip pat daugelis aktualių teisės aktų, nors ir reglamentuoja NVO veiklą ir NVO bendradarbiavimą su valstybės institucijomis, tačiau nenumato visų tam būtinų priemonių. Taigi, svarbu pateikti rekomendacijas, koku būdu ir kokias priemones reikia įtvirtinti teisės aktuose, kad NVO galėtų sėkmingai vykdyti ir plėsti savo veiklą. Tokiu būdu NVO būtų įgyvendintas glaudesnis bendradarbiavimas su valdžios sektoriumi ir aktyvus piliečių dalyvavimas valstybės valdyme.

Rekomendacijos nurodant, kokius teisinius dokumentus reikia pakeisti ar papildyti ar naujai priimt bei kokias institucijas įsteigti, kad būtų užtikrinamas aktyvus ir glaudus NVO ir valdžios bendradarbiavimas

1. Rekomendacijos dėl NVO teikiamų viešųjų paslaugų

Kaip jau minėta, NVO vaidmuo yra reikšmingas, todėl reikia ieškoti priemonių, kuriomis būtų galima sudaryti palankias sąlygas NVO veiklai. Nors Lietuvoje NVO yra nustatytos tam tikros mokestinės lengvatos, kaip pavyzdžiui, Gyventojų pajamų mokesčio dalies skyrimas NVO¹ ar taikomos PVM lengvatos, nustatytos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 12 d. nutarimu Nr. 861. Pagal šio nutarimo nuostatas PVM neskaičiuojamas už paramos gavėjui perduotą paramą jo vykdomai visuomenei naudingai veiklai (pagal tam tikras sąlygas).² Vis dėlto, remiantis užsienio šalių gerąja praktika, kitose valstybėse NVO, vykdydamos savo veiklą, turi galimybę gauti daugiau lengvatų. Pirmiausia tai aktualu kalbant apie NVO dalyvavimą teikiant viešąsias paslaugas. Viešojo nauda

¹ Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas, Žin., 2002, Nr. 73-3085.

² Lietuvos Respublikos Vyriausybės Nutarimas Nr. 861, Žin., 2002, Nr. 60-2429

pasireiškia teikiant viešąsias paslaugas. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme nustatyta, kad „viešoji paslauga – valstybės ar savivaldybės kontroliuojamų juridinių asmenų veikla, teikiant asmenims socialines, švietimo, mokslo, kultūros, sporto ir kitas įstatymų numatytas paslaugas. Įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka viešąsias paslaugas gali teikti ir kiti asmenys“.³ Lietuvoje valstybės ir savivaldybių institucijos perka privačių juridinių asmenų paslaugas pagal Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatas, tačiau NVO nėra numatyta lengvatų. Čia paminėtina, kad brandžios demokratijos valstybėse (pvz., Vokietijos Federacijoje) laikomasi principo, jog valstybės įstaigos teikia paslaugas tuo atveju, jeigu nėra jas galinčių teikti NVO. Taigi, kitose valstybėse NVO yra numatyta pirmumo teisė teikti viešąsias paslaugas, ko nėra numatyta Lietuvos Respublikos teisės aktuose.

Vienas svarbiausių būdų, kuriais yra perkamos paslaugos iš NVO – viešieji pirkimai. Kalbant apie NVO galimybę dalyvauti konkursuose dėl viešųjų paslaugų teikimo, svarbu paminėti, kad dar 2013 m. pavasarį, kai Ūkio ministerija buvo parengusi LR Viešųjų pirkimų įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, Nacionalinė NVO koalicija pateikė LR Vyriausybei, o būtent LR Seimo Audito komitetui siūlymą dėl Viešųjų pirkimų įstatymo tobulinimo.⁴ Teikiamu siūlymu buvo siekiama užtikrinti NVO (asociacijų, labdaros ir paramos fondų bei viešųjų įstaigų, kurių dalininkais nėra valstybės ar savivaldybių įstaigos) veiklos vykdymo produktyvumą, sumažinti perteklinę administracinę naštą, neefektyvią biurokratinę kontrolę bei sudaryti tinkamas ir racionalias sąlygas NVO veiklai, teikiant viešąsias paslaugas, įgyvendinant visuomenei naudingus projektus bei skatinant efektyvų NVO ir valstybės bei savivaldybių bendradarbiavimą.

NVO nacionalinė koalicija, kalbėdama apie galiojantį teisinį reguliavimą pabrėžė, jog biudžetinius asignavimus gali gauti tik biudžetinės ar viešosios įstaigos, kurių dalininkai yra valstybės ar savivaldybių institucijos. NVO neturi jokių teisinių sąlygų iš valstybės/savivaldybės institucijų tiesiogiai gauti biudžetinių asignavimų, todėl organizacijų biudžetai formuojami iš įvairiausių finansavimo šaltinių – verslo įmonių ar gyventojų paramos, nario mokesčių, 2 proc. GPM paramos, pajamų iš parduodamų prekių ar paslaugų bei iš valstybės ar savivaldybių finansavimo, konkurso būdu skiriamo konkrečių projektų įgyvendinimui.

NVO nacionalinė koalicija taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad pagal galiojantį teisinį reguliavimą, būtent pagal Viešųjų pirkimų įstatymą (VPI), paslaugos teikėjas (juridinis ar fizinis asmuo), laimėjęs valstybės/savivaldybės paskelbtą viešąjį pirkimą paslaugai atlikti netampa perkančiąja organizacija, jei jo metinio biudžeto dalis iš laimėto konkurso viršija 50%. Tačiau pagal VPI 4 str. 2 d. 1 p. Visos NVO, kurios gauna pajamas iš 2 GPM (kitais atvejais iš tos pačios valstybės) ir kurios sudaro beveik 100% metinio NVO biudžeto, netampa perkančiąja. O štai NVO, kurios lygiomis konkurencinėmis sąlygomis dalyvauja savivaldybių, ministerijų, valstybės fondų ir specialiųjų programų projektų atrankos konkursuose, pateikdamos ne tik išsamų projekto aprašymą, bet ir detalių išlaidas pagrindžiantį

³ Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas. Žin., 1999, Nr. 60-1945; 2006, Nr. 77-2975.

⁴ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas. Žin., 1996, Nr. 84-2000.

biudžetą, laimėję projektų atrankos konkursą (jei projekto suma viršija 50% metinio biudžeto), automatiškai tampa perkančiąja organizacija.

NVO koalicijos pasiūlyme buvo keliamas klausimas – ar yra logiška paskelbus projektų atrankos konkursą, kuriuo siekiama įtraukti NVO į socialinių, sveikatos, aplinkosaugos problemų sprendimą, jaunimo užimtumo didinimą, bendruomenių aktyvinimą, kultūros projektų įgyvendinimą ir pan., taikyti dvigubus kontrolės būdus?

Tiek skelbiant viešuosius pirkimus, tiek ir projektų atrankos konkursus – abiem atvejais užtikrinamas visų suinteresuotų asmenų dalyvavimas bei sudaromos sąlygos konkurencijai ir skaidrumui. Ir abiem atvejais sutarties įgyvendinimo kontrolė tenka asignavimų valdytojui bei pačiam sutarties vykdytojui, vadovaujantis pateiktu pasiūlymu/paraiškoje aprašyta veikla, laukiamų rezultatų pasiekimu bei suplanuoto biudžeto laikymusi.

Absoliučiai visais atvejais projektus laimėjusios ir juos įgyvendinančios organizacijos vadovaujasi konkursų ekspertų jau patvirtintu biudžetu ir jo atskirų išlaidų kategorijų dydžiais, todėl įgyvendinant konkurso būdu laimėtus projektus dar kartą vykdyti viešųjų pirkimų procedūras nėra prasmės dėl kelių priežasčių: 1) tai apkrauna NVO dar papildomomis biurokratinėmis procedūromis, kurios nesukuria pridėtinės vertės ar skaidrumo, tuo labiau, jei projektų dydžiai tesiekia kelis ar keliolika tūkstančių litų; 2) ekspertų jau patvirtintas biudžetas su atskiromis kategorijomis *ex-ante* įvertintas pagal esamas rinkos tendencijas, o jei viena ar kita biudžeto kategorija ekspertų vertinimu yra per didelė – tam asignavimų valdytojais turi visas sąlygas jas sumažinti; 3) vertinant tai, jog šalyje veikia apie 10 tūkstančių NVO, kurių veikla didžiaja dalimi remiasi ne specialistais (ypatingai viešųjų pirkimų srityje), o savanoriška iniciatyva, prievolė joms vykdyti viešųjų pirkimų procedūras yra neproporcinga biudžetinių įstaigų ar pelno siekiančių įmonių atžvilgiu.

Iš šiuo metu įstatyme įtvirtinto reguliavimo, o būtent nepakitusios VPI 4 straipsnio 2 dalies 1 punkto, galima teigti, kad į NVO nacionalinės koalicijos siūlymą nebuvo atsižvelgta. Vis dėlto, į NVO nacionalinės koalicijos argumentus verta atsižvelgti, siekiant glaudesnio NVO ir valdžios sektorių bendradarbiavimo bei palankesnių sąlygų NVO veiklai kūrimo. **Iš to, kas išdėstyta, rekomenduotina tobulinti VPI – išbraukti iš įstatymo perteklinį viešųjų pirkimų procedūras reguliuojantį 4 straipsnio 2 dalies 1 punktą.**

Pažymėtina, kad kalbant apie NVO teikiamas viešąsias paslaugas svarbu ir tai, jog visuomeninių organizacijų indėlių viešųjų paslaugų sektoriuje padidintų savivaldybėse supaprastinta (liberalizuota) viešųjų paslaugų administravimo ir teikimo tvarka.

Lietuvos vietos savivaldybėse nors ir žinoma apie gerąją užsienio šalių patirtį, teikiant viešąsias paslaugas, kuriant viešųjų paslaugų rinką, tačiau praktikoje šia vadovujamasi mažai. Visuomeninės organizacijos į viešųjų paslaugų teikimą nėra pakankamai įtrauktos, o socialinių paslaugų teikimu rūpinasi iš savivaldybių biudžetų finansuojamos įstaigos. Manytina, kad taip yra todėl, jog teisės aktuose

savivaldybėms yra palikta laisvė pasirinkti tinkamą vietinių viešųjų paslaugų organizavimo ir teikimo būdą. Tokiu būdu, savivaldybėms trūksta patirties įtraukiant visuomenines organizacijas į viešųjų paslaugų teikimą, plėtojant viešojo ir privataus sektorių partnerystę, taikant naujus metodus.

Siūloma teisės aktuose, reglamentuojančiuose viešųjų paslaugų teikimo organizavimą Lietuvos vietos savivaldybėse sumažinti per didelį reglamentavimo sudėtingumą, dažnai nekeisti teisės normų ir pagerinti metodinį vadovavimą. Vietos viešųjų paslaugų organizavimo srityje supaprastinti per daug sudėtingas viešųjų pirkimų procedūras, vystyti gebėjimus pasirenkant ir vystant alternatyvius paslaugų teikimo metodus. Planavimo srityje siekti planavimo sistemos veiksmingumo.

Atlikta įstatymų ir poįstatyminių aktų analizė leidžia teigti, kad praktiškai visų Lietuvos vietos savivaldybių organizuojamų viešųjų paslaugų teisiniam reglamentavimui būdinga imperatyvumas, nepaliekantis sprendimų priėmimo laisvės, detalumas ir sudėtingumas.

Sprendžiant visuomenės efektyvaus įtraukimo į viešosios valdžios sprendimų priėmimą klausimus, galima būtų veikti pagal vieną iš strategijų:

- 1) tobulinti kiekvienos savivaldybių organizuojamos viešosios paslaugos teisinį reglamentavimą, nustatytą dabartiniu metu.
- 2) sukurti naujus bendruosius Lietuvos vietos savivaldybių organizuojamų viešųjų paslaugų teikimo ir administravimo teisinius pagrindus ir, remiantis jais bei įvertinus kiekvienos viešosios paslaugos ir jos teisinio reglamentavimo specifiką, tobulinti (keisti) kiekvienos viešosios paslaugos teisinį reglamentavimą.

Tikslingiausia būtų pasirinkti antrąjį aukščiau paminėtą būdą, kuriuo:

1. Reikia patikslinti (ekspertų nuomone, nepakankamai išsamų) Viešojo administravimo įstatyme nustatytą viešosios paslaugos apibrėžimą (apibrėžti). Patikslinimo esmė: apibrėžti ją kaip viešąją paslaugą, kuriai būdingi tam tikri skiriamieji požymiai, leidžiantys šią viešąją paslaugą išskirti iš kitų viešųjų paslaugų rato (tarpo); nurodyti svarbiausius (įmanomai visus) šios viešosios paslaugos skiriamuosius požymius: jos savybes, pobūdį (visuotinis prieinamumas, kolektyvinis vartojimas, socialinė reikšmė ir pan.), kam ji skirta (kas jos vartotojas), kas gali ją teikti (paslaugos teikėjas), kas ir kaip gali ją reguliuoti ir finansuoti ir kt.

2. Reikia teisiškai įtvirtinti savivaldybių organizuojamų (arba administruojamų) viešųjų paslaugų klasifikavimą (grupavimą), suskirstant jas į grupes:
 - 1) paslaugos, turinčios grynųjų viešųjų gėrybių ypatumus, kurioms gali būti taikomas tiesioginis savivaldybės įstaigos paslaugos teikimas,
 - 2) paslaugos, turinčios natūralių monopolijų charakteristikas, kurioms gali būti taikomas savivaldybės kontroliuojamos įmonės paslaugos teikimas.
 - 3) paslaugos, turinčios mišrias gėrybių charakteristikas, kurios gali būti teikiamos, taikant savivaldybių reguliuojamos viešųjų paslaugų konkurencinės rinkos principus.

Visos trys paslaugų grupės turi būti aiškiai charakterizuotos (apibrėžtos), nurodant jų skiriamuosius požymius. Dėl to yra reikalinga sukurti kiekvienos iš išskirtos savivaldybių organizuojamų paslaugų grupės paslaugų teikimo ir administravimo reglamentus (teisės aktų rinkinius), kuriuose detalai būtų nurodomi visi šiai grupei priskirtinų paslaugų teikimo ir administravimo aspektai (sudarant tam tikras, bet pakankamai ribotas galimybes varijuoti). Vietos savivaldos įstatyme⁵ tikslinga nurodyti imperatyvų reikalavimą savivaldybėms laikyti nustatytų reglamentuose viešųjų paslaugų teikimo ir jų organizavimo (administravimo) reikalavimų.

Iš to, kad išdėstyta rekomenduotina sukurti naujus bendruosius Lietuvos vietos savivaldybių organizuojamų viešųjų paslaugų teikimo ir administravimo teisinius pagrindus ir, remiantis jais bei įvertinus kiekvienos viešosios paslaugos ir jos teisinio reglamentavimo specifiką, tobulinti (keisti) kiekvienos viešosios paslaugos teisinį reglamentavimą.

2. Rekomendacijos dėl finansinės ir nefinansinės paramos teikimo NVO

Finansinė parama NVO. NVO negali tapti pajėgiais ir lygiaverčiais paslaugų rinkos dalyviais, kol jų veikla remsis vien privačia parama ir atsitiktine ar fragmentiška savivaldybių parama paslaugų teikimui. Taigi, savivaldybės privalo planuoti savo biudžetuose lėšas NVO teikiamų paslaugų ar įstaigų finansavimui taikydamos programinį finansavimą ar paslaugų pirkimą.

Europos Sąjungos valstybės teisės aktuose NVO finansavimą nurodo kaip vieną svarbiausių sričių. Pavyzdžiui, Airija 2009 m. priimtame *Labdaros įstatyme*⁶, išskyrė tokį esminį NVO sektoriaus galių įteisinimo aspektą – tęstinio finansavimo užtikrinimas NVO, kurios teikia viešąsias paslaugas ir vykdo visuomenei naudingą veiklą. Siekiama panaikinti fragmentišką NVO finansavimą, ypatingas dėmesys

⁵ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. Žin., 1994, Nr. 55-1049; 2008, Nr. 113-4290.

⁶ Charities Act 2009, interneto prieiga per: <http://www.oireachtas.ie/documents/bills28/acts/2009/a0609.pdf>

skiriamas konkretų darbą nepasiturinčiųjų asmenų socialinės padėties gerinimo srityje atliekančioms organizacijoms. Kitas aktualus pavyzdys - 2002 m. Estijos Parlamentas patvirtino Estijos pilietinės visuomenės vystymo koncepciją, kurioje apibrėžiami vienas kitą papildantys viešojo ir nevyriausybinių sektorių vaidmenys, siekiama užtikrinti abipusį bendradarbiavimą formuojant bei įgyvendinant viešąją politiką, kuriant pilietinę visuomenę. Šiame teisės akte, be kita ko, svarbi reikšmė teikiama NVO finansavimui. Numatyta, kad naudodamosi turimais ištekliais NVO įsipareigoja skatinti savanorišką darbą visuomenėje, o valstybė atitinkamai privalo sudaryti sąlygas, kad NVO nebūtų užkertamas kelias stiprinti savo ekonominę būklę; siekti keisti mokesčių sistemą, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos visuomeninėms iniciatyvoms bei labdarai, skatinant privatų sektorių teikti paramą visuomeninei veiklai.

Taigi, užsienio valstybės, NVO finansavimui teikia didelį dėmesį. Tuo tarpu, LR NVO plėtros įstatyme, nėra detalių nuostatų dėl NVO finansavimo. Vienintelė teisės norma šiuo klausimu įtvirtinta įstatymo 6 str. 2 d. 2 p., kur numatyta, kad NVO taryba teikia pasiūlymus LR Vyriausybei, kitoms valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl NVO programų ir priemonių finansavimo prioritetų. Taigi, įstatyme įtvirtinta tik NVO teisė teikti pasiūlymus dėl finansavimo, bet nėra įtvirtintų konkrečių valstybės veiksmų šiuo klausimu. Tiesa, įstatymo įtvirtinta, kad valstybės ir savivaldybių bendradarbiavimas su NVO įgyvendinamas finansuojant NVO programas, projektus ir iniciatyvas. Vis dėlto, kaip jau minėta, reiktų detalesnio reglamentavimo šiuo klausimu. Taigi, rekomenduotina priimti atitinkamus teisės aktus ar papildyti jau galiojančią NVO plėtros įstatymą šiuo aspektu.

Nefinansinė parama NVO. Labai svarbi yra ne tik finansinė, bet ir nefinansinė parama NVO. Kalbant apie NVO galimybę dalyvauti konkursuose dėl viešųjų paslaugų teikimo, svarbu pabrėžti, kad dažnai NVO turi ribotus gebėjimus dalyvauti savivaldybių viešųjų paslaugų rinkoje (neturi parengtų žmonių, žinių, išteklių ir t.t.). Be to, jų nėra pakankami, kad būtų kritinis kiekis konkurencinei viešųjų paslaugų rinkai rasti. Todėl, **rekomenduotina numatyti nefinansinę paramą NVO kaip savivaldybių viešųjų paslaugų rinkos dalyvių gebėjimų stiprinimui (mokomojo leidinio parengimas ir išplatınimas, šviečiamojo, aiškinamojo pobūdžio veiklos vykdymas – straipsniai, radijo ir TV laidos, kt.). Taip pat, išskirtinis dėmesys turėtų būti skiriamas teikiant finansinę ir nefinansinę paramą NVO – lavinant gebėjimus rengti konkrečius viešosios paslaugos verslo planus, su kuriais NVO galėtų dalyvauti konkuruodamos dėl teisės teikti savivaldybių viešąsias paslaugas. Nurodyti nefinansinės paramos NVO aspektai turėtų būti apsparstyti ir įtvirtinti NVO plėtros įstatyme, arba, išleidžiant naujus teisės aktus, detaliam reglamentuojančius finansinę ir nefinansinę paramą NVO.**

3. Rekomendacijos dėl institucijos, atsakingos už NVO ir valstybės institucijų bendradarbiavimą, įsteigimo ir tam reikalingų teisės aktų priėmimo

Šiuo metu Lietuvoje nėra institucijos, kuri būtų išimtinai atsakinga už Vyriausybės ir NVO ryšių koordinavimą. Pavyzdžiui, Latvijoje už Vyriausybės ir NVO ryšių koordinavimą yra atsakingas

Specialiųjų pavedimų visuomenės integravimo reikalais ministerijos Visuomenės integracijos departamentas, kurio veiklos pagrindinis tikslas – skatinti glaudesnius piliečių, jiems atstovaujančių organizacijų ir valstybės ryšius. Tokiu būdu, įsteigus tokią instituciją ir priėmus atitinkamus teisės aktus, numatančius tokios institucijos kompetencijos sritis bei veiklos garantijas, būtų konkrečiai apibrėžta, kas yra atsakingas, skatinant glaudesnius NVO ir valstybės ryšius. Būtų nustatomos vieningos veiklos kryptys, ir, tokiu būdu, būtų galima siekti efektyvesnio NVO ir valstybės institucijų bendradarbiavimo.

Nors Lietuvoje klausimus, susijusius su NVO veikla, koordinuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, tačiau reikia pabrėžti, kad nors ministerija formuoja bendruomenių ir nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą, tai yra tik vienas iš daugelio kitų šios institucijos tikslų. Siekiant didesnio NVO vaidmens visuomenėje, **reiktu institucijos, išimtinai atsakingos už glaudų NVO ir valdžios sektoriaus bendradarbiavimą. Taip pat, įsteigus tokią instituciją, rekomenduotina išleisti atitinkamus teisės aktus, kuriuose būtų numatyti pagrindinės tokios institucijos užduotys, kaip pavyzdžiui, užregistruoti ir prižiūrėti NVO; užtikrinti, kad NVO dalyvautų atitinkamų sprendimų priėmimo procesuose; finansuoti NVO ir išlaikyti informacijos tėkmę tarp dviejų sektorių.**

Kalbant apie NVO institucinės struktūros tobulinimą, verta atkreipti dėmesį į tai, kad šiuo metu Lietuvos Respublikos Seime nėra specialių komitetų ar kitų darinių, sprendžiančių NVO klausimus. Tiesa, pavyzdžiui, Lietuvos Seimo Statuto⁷ 48 str. 2 d. numatyta, kad svarstytiems klausimams parengti komitetai iš savo narių gali sudaryti parengiamąsias darbo grupes. Į jas gali būti įtraukti kiti Seimo nariai, taip pat valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, nevyriausybinių organizacijų, mokslo ir studijų institucijų atstovai, tam tikrų sričių specialistai, kiti asmenys.

Verta paminėti ir kitas Seimo Statuto nuostatas, susijusias su NVO. Seimo Statuto 53 str., reglamentuojantis Seimo komitetų posėdžių tvarką nustato, kad komitetai gali kviesti į posėdžius taip pat ir visuomeninių organizacijų, mokslo įstaigų atstovus, specialistus, mokslininkus ir kitus reikalingus asmenis, suderinę tai su tų institucijų ar organizacijų vadovais.

Seimo Statuto 54 str. nustatyta, kad komiteto klausymuose dalyvauja ekspertai, suinteresuotų institucijų ir visuomenės grupių atstovai, įstatymų leidybos iniciatyvos teisę turintys asmenys,

⁷ Lietuvos Respublikos Seimo Statutas, Žin., 1994, Nr. 15-249.

aptariami pasiūlymai ir pataisos svarstomam teisės akto projektui. Tačiau sprendimai klausimų metu nepriimami.

Seimo Statuto 60 str., numatantis Ekonomikos komiteto veiklos kryptis, nustato, kad viena iš Ekonomikos komiteto veiklos krypčių yra bendradarbiauti su ūkio subjektais, jiems ir darbuotojams

atstovaujančiomis asociacijomis bei kitomis institucijomis komiteto kompetencijai priskirtais klausimais. Taigi, iš to, kas nurodyta, galima daryti išvadą, kad NVO tam tikra prasme gali dalyvauti Seimo veikloje, tačiau jokių konkrečių teisių ir garantijų NVO nėra suteikta. Taip pat nėra Seimo komitetų, atsakingų už kitus aktualius NVO klausimus, kaip, pavyzdžiui, finansavimas. Tuo tarpu, pavyzdžiui, Vengrijoje Parlamento komitetas dėl paramos pilietinėms organizacijoms egzistavo nuo ankstyvųjų 1990-ųjų. Realiai jis skyrė biudžeto dotacijas nacionalinėms asociacijoms. Vėliau komitetas prisiėmė atsakomybę už įstatymų leidybą šio sektoriaus atžvilgiu. Dotacijų skyrimą perėmė naujai įsteigtas Nacionalinis Pilietinis Fondas. Vengrija taip pat turi Pilietinį biurą prie Parlamento, kuris atlieka informacines užduotis. Jis tvarko NVO duomenų bazę, siunčia Parlamentui įstatymų leidybos darbotvarkę NVO dominančiomis temomis (pvz., NVO gali užsiregistruoti ir gauti įstatymų projektus, susijusius su jų veikla), atsako į užklausimus iš NVO ir koordinuoja bei organizuoja NVO dalyvavimą komiteto susitikimuose.⁸ Dar vienas užsienio šalių gerosios patirties pavyzdys – Latvijoje į įstatymų leidybos iniciatyvos procesą įtrauktos NVO. Atitinkamos asociacijos dalyvauja darbo grupėse rengiant įvairius naujus įstatymų projektus ar programas, pvz., *Asociacijų ir fondų įstatymas* buvo priimtas bendradarbiaujant NVO ir atitinkamoms ministerijoms.⁹ Nors šiuo metu galiojančiame NVO plėtros įstatyme numatyta, kad NVO turi tam tikras teisės inicijuoti atitinkamų teisės aktų leidybos procesą, reikia detalesnio reglamentavimo tam, kad ši teisė būtų įgyvendinta taip pat sėkmingai kaip Latvijoje.

Galima daryti išvadą, kad Lietuvos įstatymų leidėjas turėtų įtraukti į Seimo Statutą daugiau nuostatų apie NVO galimybes dalyvauti Seimo komitetų veikloje arba sukurti atskirą, būtent NVO interesais veikiantį Seimo komitetą ar kitą darinį, pavyzdžiui, komisiją.

4. Rekomendacijos dėl NVO galimybių veikti švietimo, sporto, kitose srityse

NVO galimybės veikti švietimo srityje. Kalbant apie NVO galimybes veikti švietimo srityje, svarbu paminėti LR Švietimo įstatymo¹⁰ 33 str. Šiame straipsnyje įtvirtinta nuostata, jog socialinę atskirtį patiriantiems skurdžiai gyvenančių šeimų, pabėgėlių, nesimokantiems mokykloje vaikams, bedarbiams, asmenims, grįžusiems iš įkalinimo įstaigų, taip pat asmenims, kurie gydosisi nuo alkoholizmo ir

⁸ http://www.3sektorius.lt/docs/NVO_taryba_studija_2013-03-20_15:28:59.pdf

⁹ Informacija iš knygelės ; Associations and Foundations Law, adopted by the Saeima on 30 October 2003, entered into force on 1 April 2004, Latvia ; <http://www.icnl.org/news/2003/25-Nov.html>

¹⁰ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Žin., 2003, Nr. 63-2853 (2003-06-28).

narkomanijos, ir prie visuomenės nepritampantiems asmenims švietimo prieinamumas užtikrinamas teikiant jiems socialines paslaugas ir švietimo pagalbą. **Tikslines socialines ir švietimo programas vykdo Vyriausybė ir savivaldybės tiesiogiai arba per mokyklas. Šias programas gali rengti ir vykdyti nevyriausybinės organizacijos bei kiti juridiniai ir fiziniai asmenys. Tai vienintelė nuostata įstatyme, kurioje tiesiogiai minimos būtent nevyriausybinių organizacijų veiklos galimybės švietimo srityje.** Kita vertus reikėtų pažymėti, kad švietimo teikėjais pagal įstatymo 2 str. gali būti įmonės įstaigos ar organizacijos, turintys teisę vykdyti švietimą. Taigi pripažintina, kad NVO taip pat gali veikti švietimo srityje steigiant švietimo įstaigas ir teikiant švietimo paslaugas. Žinoma, NVO veikla turi atitikti Švietimo įstatyme numatytas švietimo įstaigų veikimo sąlygas. Teisę vykdyti švietimą turi tie asmenys, kurie yra įsteigę švietimo įstaigas įstatymų nustatyta tvarka ir veikia pagal patvirtintas programas. Švietimo įstaigų steigimą numato Švietimo įstatymo 4 skirsnis. Įstatymo 42 str. numato, kad mokyklas ir švietimo pagalbos įstaigas gali steigti ne tik valdžios institucijos, bet ir kiti Lietuvos Respublikoje įsteigti juridiniai asmenys, taip pat valstybės narės juridiniai asmenys ar kitos organizacijos, fiziniai asmenys bei kitų valstybių juridiniai ir fiziniai asmenys – bendrojo ugdymo, neformaliojo švietimo mokyklas, profesinio mokymo įstaigas, aukštąsias mokyklas, pagalbos įstaigas. Šiuo atžvilgiu svarbu, kad planuojamo įgyvendinti Universalaus daugiafunkcio centro projekto vienas iš galimų veikimo būdų būtų švietimo paslaugų teikimas. Tokiu atveju galima būtų išsivaizduoti projekto koncepciją per švietimo prizmę (Mokykla – daugiafunkcis centras). Manytina, kad Švietimo įstatymas įtvirtina galimybes įvairioms organizacijoms, atitinkančioms reikalavimus, vykdyti tiek formalųjį, tiek neformalųjį ugdymą. Įgyvendinant daugiafunkcio centro projektą visgi atkreiptinas dėmesys, kad norint teikti formalųjį ar neformalųjį švietimą pagal Švietimo įstatymą, reikia būti įsisteigus kaip mokykla arba švietimo pagalbos įstaiga. Tai gali būti įvardijama kaip vienu iš ribojimų daugiafunkciam centrui veikti įvairiose srityse, t.y. teikiant ne tik švietimo, bet kitokias paslaugas. Kita vertus įstatymo 43 str. numatyta, jog mokykla gali verstis mokyklos įstatuose leista ūkine komercine veikla, jeigu tai neprieštarauja įstatymams, turėti kitų šio įstatymo nenustatytų teisių ir pareigų, jeigu jos neprieštarauja įstatymams.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad Švietimo įstatymas įtvirtina NVO galimybes steigti švietimo įstaigas bei užsiimti tiek formaliojo, tiek neformaliojo švietimo veikla. Tačiau įstatyme nekalbama apie valdžios ir NVO sektorių bendradarbiavimo galimybes ir būdus. Nors 2012 m. lapkričio 28 d. LR Vyriausybės nutarimu patvirtintoje 2014-2020 m. nacionalinės pažangos programos 1.1.2 uždavinyje įtvirtinta, kad didinant švietimo prieinamumą ir paslaugų įvairovę numatoma plėtoti švietimo paslaugų įvairovę, įskaitant nevyriausybinių organizacijų įtraukimą, konkrečių veiksmų teisėkūros lygmenyje pasigendama. Nacionalinėje pažangos programoje taip pat įtvirtinta, jog bus siekiama stiprinti kūrybiškumo ugdymą neformaliojo švietimo sistemoje. Tai gali apimti: paramą tradiciniams neformalaus mokymosi paslaugų teikėjams; finansavimą jaunimo ar nevyriausybinių organizacijų kūrybinėms iniciatyvoms. **Taigi, rekomenduotina LR Švietimo įstatymą papildyti teisės normomis,**

kurios įtvirtintų konkrečias priemones, kuriomis būtų galima skatinti NVO ir valdžios sektorių bendradarbiavimą. Tai galėtų būti pasiekama ir priimant naujus teisės aktus.

Dėl šios priežasties būtina keisti LR Švietimo įstatymą ir jį įtraukti daugiau teisės normų, suteikiančių platesnes galimybes NVO ir valdžios sektoriui bendradarbiauti.

NVO galimybės veikti kūno kultūros ir sporto srityje. Nevyriausybių organizacijų kompetencija plėtojant kūno kultūrą ir sportą įtvirtinta LR kūno kultūros ir sporto įstatyme.¹¹ Šio įstatymo 13 str. numatyta, jog teisės aktų nustatyta tvarka įregistruotos nevyriausybines kūno kultūros ir sporto organizacijos plėtoja šalyje olimpinį, parolimpinį, kurčiųjų ir specialiosios olimpiados, sporto visiems sąjūdžius, įvairias sporto šakas, sporto šakų grupes ar sportą visiems. Kūno kultūros ir sporto organizacijos įstatymų nustatyta tvarka ir tikslais turi teisę jungtis į asociacijas. Nevyriausybines kūno kultūros ir sporto organizacijos gali gauti valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšų kūno kultūros ir sporto programoms ir projektams įgyvendinti. Su šiomis organizacijomis lėšas skirianti valstybės institucija ar savivaldybės administracija pasirašo biudžeto lėšų naudojimo sutartis. Kaip matyti iš įstatymo nuostatų, NVO norėdama veikti sporto srityje, turi būti įsiregistravusi teisės aktų nustatyta tvarka. Tokiai organizacijai leidžiama jungtis į asociacijas ir užsiimti įstatymų neuždrausta veikla. Įgyvendinant projektą, svarbi būtų įstatyme įtvirtinta galimybė gauti finansavimą iš valstybės biudžeto.

Tačiau įstatyme nenumatyta kitokių NVO ir valdžios sektorių bendradarbiavimo galimybių.

Rekomenduotina LR kūno kultūros ir sporto įstatymą papildyti tokiomis nuostatomis, kuriomis pavyzdžiui, būtų numatytos palankesnės sąlygos teikti sporto paslaugas visuomenei, NVO būtų motyvuojamos plėtoti šalyje įvairias sporto šakas ir pan. Tokiu būdu būtų skatinamas NVO ir valdžios sektorių bendradarbiavimas bei, tikėtina, išaugtų NVO, vykdančių veiklą sporto srityje, skaičius.

NVO galimybės veikti kitose srityse. Siekiant didinti NVO vaidmenį visuomenėje, svarbu, kad NVO užsiimtų veikla įvairiose srityse.

Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje ypatingą vaidmenį visuomenėje atlieka labdaros ir savanoriškos organizacijos. Siekiant glaudaus valdžios sektoriaus ir NVO bendradarbiavimo, buvo priimti vietos valdžios institucijų susitarimai su asociacijų ir labdaros (nevyriausybių) organizacijų sektoriumi. Šiuose susitarimuose įtvirtintas nevyriausybinių sektoriaus dalyvavimas formuojant valstybės politiką ir priimant dokumentus, susijusius su šiuo sektoriumi. Dėl nevyriausybinių sektoriaus ir vietos valdžios institucijų susitarimų organizacijos įtraukiamos į socialinių paslaugų teikimo procesą, efektyviau teikiamos socialinės paslaugos, NVO dalyvaujan planuojant visuomenės vystymą. Be to, Jungtinėje Karalystėje, įgyvendinus sveikatos priežiūros reformą, NVO buvo įtrauktos į sveikatos priežiūros paslaugų sektorių, o tai lėmė ir aukštesnę šių paslaugų kokybę. Taigi, galima teigti, kad NVO įtraukimas į tokias sritis, kaip šiuo atveju sveikatos priežiūros paslaugų sektorius, skatintų ne tik glaudesnį valdžios

¹¹ Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymas. Žin., 1996, Nr. 9-215.

sektorius ir NVO bendradarbiavimą, bet ir gerintų teikiamų paslaugų kokybę. Pažymėtina, kad Lietuvoje NVO neatlieka ryškesnio vaidmens jokioje konkrečioje srityje. Taigi, verta papildyti NVO plėtros įstatymą, ir, tokiu būdu suteikti NVO daugiau galimybių dalyvauti įvairiose viešųjų paslaugų teikimo srityse. Pažymėtina, kad tai galėtų būti įtvirtinama ne tik jau galiojančiuose atskirų sričių teisės aktuose ar priimamuose naujuose tokių sričių teisės aktuose, bet ir NVO plėtros įstatyme, papildant jį naujais straipsniais, skirtais NVO plėtrai atitinkamose srityse.

5. Rekomendacijos dėl NVO plėtros įstatymo tobulinimo

NVO plėtros įstatymo 6 str. numatyta, kad NVO taryba yra patariamoji institucija, užtikrinanti NVO dalyvavimą nustatant, formuojant ir įgyvendinant NVO plėtros politiką. Nors įstatymo 6 str. 2 d. numatyta, kad NVO teikia pasiūlymus atitinkamoms institucijoms pasiūlymus dėl NVO plėtros politikos, taip pat dėl NVO programų ir priemonių finansavimo prioritetų, įstatyme nėra numatyta, kad NVO turėtų realią galimybę daryti įtaką priimamiems sprendimams. **Siekiant didinti NVO vaidmenį, NVO plėtros įstatyme reiktų įtvirtinti NVO teisę turėti privalomąjį balsą, priimant svarbiausius sprendimus.**

Taip pat, pažymėtina, kad NVO plėtros įstatymo 5 str. numatyta, kad valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, gavusios nevyriausybinės organizacijos prašymą raštu derinti rengiamus teisės aktų projektus, privalo konsultuotis su prašymą pateikusia organizacija Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymo 4 str. nurodoma, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos prioritetus, tikslus, uždavinius ir numatomus pasiekti rezultatus nustato Nacionalinėje pažangos strategijoje. Nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos formavimą organizuoja, koordinuoja ir ją įgyvendina Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Kitos valstybės institucijos ir įstaigos nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką įgyvendina pagal savo kompetenciją. Savivaldybių institucijos ir įstaigos formuoja ir įgyvendina savivaldybių nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką.

Galime daryti išvadą, kad įstatymo nuostatose numatyti bendradarbiavimo principai ir būdai suteiks daugiau galimybių NVO bendradarbiauti su valdžios institucijomis ir taip sukurti palankią aplinką NVO veiklai. Tuo pačiu įstatymas turėtų pagelbėti įgyvendinant Universalios daugiafunkcio centro projektą, kadangi įstatymas įtvirtina NVO ir valdžios sektorių bendradarbiavimą. Projektas vykdomas pagal 2007 – 2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros programos įgyvendinimo priemonę „Valdžios ir NVO sektoriaus bendradarbiavimas ir partnerystė“. Taigi NVO plėtros įstatymas svarbus įgyvendinant tiek siekiamybę NVO ir valdžios institucijoms veikti bendrai, tiek konkrečiai Universalios daugiafunkcio centro steigimui. Visgi tenka pažymėti, kad įstatymas nustato tik bendriausius principus ir gaires, kuriais remiantis turėtų būti užtikrinama NVO sektoriaus plėtra, todėl, kaip numatyta įstatymo 4 str., konkrečių

veiksmų įgyvendinant įstatyme numatytus principus imsis numatytos valdžios institucijos. Kol kas jokių poįstatyminių ar kitų aktų, skirtų įstatymo įgyvendinimui, valstybės institucijos nėra priėmusios. Pažymėtina ir tai, kad NVO plėtrą vykdyti patikėta valstybės institucijoms, o su pačiomis NVO numatyta galimybė konsultuotis įstatymų numatyta tvarka. Įstatyme numatoma ne tik konsultacijos su NVO sektoriumi, bet ir NVO sektoriaus, projektų, iniciatyvų finansavimas. Tačiau kol kas nėra suformuluota, kaip konkrečiai ir kokiais atvejais bus vykdomas konsultavimasis ir finansavimas, ar bus galimybė reikalauti finansavimo tam tikrais numatytais atvejais ir kieno kompetencijai bus priskirta spręsti šiuos klausimus. Šie aspektai labai svarbūs kalbant apie NVO veiklą ir jos plėtros galimybes bei glaudų bendradarbiavimą su valdžios sektoriumi. Dėl šios priežasties atitinkami teisės aktai turi būti kuo greičiau priimti.

Išvados

1. Rekomenduotina teisės aktuose, reglamentuojančiuose viešųjų paslaugų teikimo organizavimą Lietuvos vietos savivaldybėse sumažinti per didelį reglamentavimo sudėtingumą, dažnai nekeisti teisės normų ir pagerinti metodinį vadovavimą. Vietos viešųjų paslaugų organizavimo srityje supaprastinti per daug sudėtingas viešųjų pirkimų procedūras, vystyti gebėjimus pasirenkant ir vystant alternatyvius paslaugų teikimo metodus. Planavimo srityje siekti planavimo sistemos veiksmingumo. Siekiant šių tikslų reikia sukurti naujus bendruosius Lietuvos vietos savivaldybių organizuojamų viešųjų paslaugų teikimo ir administravimo teisinius pagrindus ir, remiantis jais bei įvertinus kiekvienos viešosios paslaugos ir jos teisinio reglamentavimo specifiką, tobulinti (keisti) kiekvienos viešosios paslaugos teisinį reglamentavimą. Įtvirtinti šiuos pakeitimus rekomenduotina Vietos savivaldos įstatyme arba papildant NVO plėtros įstatymą. (Priedas Nr. 1)
2. Šiuo metu Lietuvoje nėra nustatyto pastovaus ir nuolatinio NVO finansavimo. Tik numačius finansines priemones, padedančias plėsti NVO veiklą, bus galima NVO laikyti lygiavertėmis rinkos dalyvėmis. Taigi, rekomenduotina NVO plėtros įstatyme arba naujai priimtame poįstatyminiame akte šiuo klausimu numatyti finansinę paramą iš valstybės ir savivaldybių biudžetų, kitų finansinių šaltinių NVO kaip savivaldybių viešųjų paslaugų rinkos dalyvių gebėjimų stiprinimui ir skaičiaus didinimui. (Priedas Nr. 1; Priedas Nr. 4)
3. Svarbu numatyti ne tik finansinę, bet ir nefinansinę paramą NVO. Rekomenduotina tobulinti NVO plėtros įstatymą arba išleisti naujus teisės aktus, kurie reglamentuotų tokius klausimus kaip, pavyzdžiui, mokomojo leidinio NVO parengimas ir išplatinimas, šviečiamojo, aiškinamojo pobūdžio veiklos vykdymas – straipsniai, radijo ir TV laidos. Taip pat, numatyti, kaip reiktų lavinanti NVO gebėjimus rengti konkrečius viešosios paslaugos verslo planus, su kuriais NVO galėtų dalyvauti konkuruodamos dėl teisės teikti savivaldybių viešąsias paslaugas. (Priedas Nr. 1)

4. Šiuo metu jau įsigaliojusiam NVO plėtros įstatyme yra numatyta, kad NVO konsultuojasi su atitinkamomis institucijomis. Detali tokių konsultacijų tvarka turėtų būti reglamentuojama įstatymais, kurie šiuo metu nėra priimti. Siekiant aiškaus teisinio reguliavimo, rekomenduotina priimti atitinkamus įstatymus ir nustatyti detalią tokių konsultacijų tvarką. Konsultacijų tvarka gali būti aptarta ir jau galiojančiame NVO plėtros įstatyme. Tokiu būdu teisės aktuose galėtų būti nustatyta, kokiais laikotarpiais turi būti konsultuojamasi su NVO, koku būdu tai turi vykti. (Priedas Nr. 1)
5. Nors Lietuvoje, klausimus, susijusius su NVO veikla, koordinuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, tačiau reikia pabrėžti, kad nors ministerija formuoja bendruomenių ir nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką, organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą, tai yra tik vienas iš daugelio kitų šios institucijos tislų. Siekiant didesnio NVO vaidmens visuomenėje, rekomenduotina įsteigti instituciją, išimtinai atsakingą už glaudų NVO ir valdžios sektoriaus bendradarbiavimą. Taip pat būtina priimti poįstatyminius aktus, aiškiai apibrėžiančius tokios institucijos kompetencijos ribas ir reglamentuojančius institucijos veiklos sritį. (Priedas Nr. 1)
6. Nors Lietuvoje NVO padėtį siekiama gerinti tam tikromis lengvatomis, to neužtenka. Tam, kad NVO vaidmuo, bendradarbiaujant su valdžios sektoriumi ir teikiant viešąsias paslaugas būtų didesnis, rekomenduotina iš Viešųjų pirkimų įstatymo išbraukti perteklinį viešųjų pirkimų procedūras reglamentuojantį 4 straipsnio 2 dalies 1 punktą. Rekomenduotina NVO suteikti ir daugiau lengvatų, kaip pavyzdžiui – pirmumo teisę teikti viešąsias paslaugas (Priedas Nr. 2; Priedas Nr. 5; Priedas Nr. 6)
7. Svarbu užtikrinti NVO vaidmenį įstatymų leidyboje. Tam, kad būtų įgyvendintas šis tikslas, rekomenduotina papildyti LR Seimo Statutą, numatant įsteigti komitetą, atsakingą už NVO veiklos plėtrą. (Priedas Nr. 3)
8. Šiuo metu įstatymai, reglamentuojantys švietimo bei kūno kultūros ir sporto sritis Lietuvoje, neužtikrina plačių galimybių NVO veikti šiose srityse. Būtina papildyti LR Švietimo įstatymą ir LR kūno kultūros ir sporto įstatymą, nes šiuo metu nurodyti teisės aktai negarantuoja glaudaus NVO ir valdžios sektorių bendradarbiavimo arba papildyti NVO plėtros įstatymą, išskiriant NVO veiklos svarbą šiose srityse. (Priedas Nr. 1)
9. Rekomenduotina didinti NVO vaidmenį įvairiose srityse, kaip pavyzdžiui, teikiant sveikatos priežiūros paslaugas. Šiuo tikslu rekomenduotina priimti naujus teisės aktus šiuo klausimu, arba, papildyti jau galiojantį NVO plėtros įstatymą. (Priedas Nr. 1)
10. NVO plėtros įstatyme numatyta, kad NVO taryba yra patariamoji institucija, užtikrinanti NVO dalyvavimą nustatant, formuojant ir įgyvendinant NVO plėtros politiką. Siekiant didinti NVO vaidmenį, rekomenduotina įtvirtinti NVO teisę turėti privalomąjį balsą, priimant svarbiausius sprendimus. Tai galima padaryti, papildant NVO plėtros įstatymą atitinkamomis nuostatomis. (Priedas Nr. 1)

11. Nors šiuo metu galiojantis NVO plėtros įstatymas numato platesnes NVO veiklos galimybes, tačiau kol kas nėra priimtų teisės aktų, įgyvendinančių įstatymo nuostatas. Siekiant NVO plėtros įstatymo efektyvumo ir veiksmingo taikymo, tokius teisės aktus būtina kuo greičiau priimti. Taip pat, tam tikri įstatymo straipsniai detalizuoja svarbių NVO garantijų. Šiuo aspektu NVO plėtros įstatymą taip pat reikia papildyti. (Priedas Nr. 1).

TEISĖS AKTŲ SĄRAŠAS

1. Lietuvos Respublikos nevyriausybinų organizacijų plėtros įstatymas.
2. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas. Žin., 1999, Nr. 60-1945; 2006, Nr. 77-2975.
3. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. Žin., 1994, Nr. 55-1049; 2008, Nr. 113-4290.
4. Lietuvos Respublikos Seimo Statutas, Žin., 1994, Nr. 15-249.
5. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas. Žin., 2002, Nr. 73-3085
6. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas. Žin., 1996, Nr. 84-2000.
7. 2012 m. lapkričio 28 d. LR Vyriausybės nutarimas „Dėl 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programos patvirtinimo“.
8. Valstybės pažangos strategija „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“.
9. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. Žin., 2003, Nr. 63-2853 (2003-06-28).
10. Lietuvos Respublikos kūno kultūros ir sporto įstatymas. Žin., 1996, Nr. [9-215](#).
11. 2002 m. birželio 12 d. LR Vyriausybės nutarimas Nr. 861 „Dėl Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo įgyvendinimo“. Žin., 2002, Nr. 60-2429
12. Associations and Foundations Law, adopted by the *Saeima* on 30 October 2003, entered into force on 1 April 2004, Latvia.
13. Charities Act 2009, interneto prieiga per:
<http://www.oireachtas.ie/documents/bills28/acts/2009/a0609.pdf>

LIETUVOS RESPUBLIKOS
NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ PLĖTROS
ĮSTATYMAS

2013 m. gruodžio 19 d. Nr. XII-717

Vilnius

PIRMASIS SKIRSNIS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis. Įstatymo tikslas ir paskirtis

1. Šio įstatymo tikslas – kurti palankią aplinką nevyriausybinėms organizacijoms, užtikrinti tinkamas jų, kaip svarbaus pilietinės visuomenės elemento, veiklos ir plėtros sąlygas.

2. Šis įstatymas nustato nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos formavimo ir įgyvendinimo principus, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų bendradarbiavimo su nevyriausybinėmis organizacijomis ir kitas nevyriausybinių organizacijų veiklos sąlygas, skatinančias jų plėtrą.

3. Šis įstatymas nereglamentuoja nevyriausybinių organizacijų steigimo, valdymo, reorganizavimo, pertvarkymo ir likvidavimo.

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. **Nevyriausybinių organizacija** – nuo valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų nepriklausomas savanoriškumo pagrindais visuomenės ar jos grupės naudai veikiantis viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas nėra politinės valdžios siekimas arba vien tik religijos tikslų įgyvendinimas. Valstybė ar savivaldybė, juridinis asmuo, kurio visuotiniame dalyvių susirinkime valstybė ar savivaldybė turi daugiau kaip 1/3 balsų, negali turėti daugiau kaip 1/3 balsų nevyriausybinių organizacijos visuotiniame dalyvių susirinkime. Prie nevyriausybinių organizacijų nepriskiriamos:

- 1) politinės partijos;
- 2) profesinės sąjungos bei darbdavių organizacijos ir jų susivienijimai;
- 3) įstatymų nustatyta tvarka steigiamos organizacijos, kuriose narystė yra privaloma tam tikros profesijos atstovams;
- 4) susivienijimai, kurių daugiau kaip 1/3 dalyvių yra privatūs juridiniai asmenys;
- 5) sodininkų bendrijos, daugiabučių gyvenamųjų namų ir kitos paskirties pastatų savininkų bendrijos ir kitokios bendro nekilnojamojo turto valdymo tikslu įsteigtos bendrijos;
- 6) šeimos.

2. **Grupinės naudos nevyriausybinė organizacija** – nevyriausybinė organizacija, kurios veikla teikia naudą tik jos dalyviams.

3. **Viešosios naudos nevyriausybinė organizacija** – nevyriausybinė organizacija, kurios veikla teikia naudą ne tik jos dalyviams, bet ir visuomenei.

4. **Nevyriausybinių organizacijų taryba** – visuomeniniais pagrindais veikianti kolegiali patariamoji institucija, kuri sudaroma lygiateisės partnerystės pagrindu iš valstybės institucijų, įstaigų ir nevyriausybinių organizacijų deleguotų atstovų.

5. **Savivaldybės nevyriausybinių organizacijų taryba** – visuomeniniais pagrindais veikianti kolegiali patariamoji institucija, kuri sudaroma iš savivaldybės institucijų ir įstaigų bei nevyriausybinių organizacijų deleguotų atstovų laikantis pariteto principo.

6. **Nevyriausybinių organizacijų plėtros politika** – kryptinga veikla, kuri apibrėžia nevyriausybinių organizacijų veikimo sąlygas, skatina šių organizacijų plėtrą šalyje bei užtikrina valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų bendradarbiavimą su nevyriausybinėmis organizacijomis stiprinant pilietinę visuomenę.

7. **Nacionalinė skėtinė nevyriausybinė organizacija** – nevyriausybinė organizacija, įsteigta pagal Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymą, vienijanti vienoje ar keliose atskirose viešosios politikos srityse veikiančias nevyriausybines organizacijas, siekiančias bendrų tikslų.

3 straipsnis. Nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos nustatymo, formavimo, įgyvendinimo ir valstybės bei savivaldybių institucijų ir įstaigų bendradarbiavimo su nevyriausybinėmis organizacijomis principai

Pagrindiniai nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos nustatymo, formavimo, įgyvendinimo ir valstybės bei savivaldybių institucijų ir įstaigų bendradarbiavimo su nevyriausybinėmis organizacijomis principai yra šie:

1) pariteto – valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos bei nevyriausybinės organizacijos yra atstovaujamos po lygiai;

2) subsidiarumo – sprendimai, susiję su nevyriausybinėmis organizacijomis ir jų veikla, turi būti priimami tuo lygmeniu, kuriuo yra veiksmingiausi;

3) tarpžinybinio koordinavimo – sprendamos su nevyriausybinių organizacijų plėtros politika susijusius klausimus, valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos bendrauja ir bendradarbiauja tarpusavyje;

4) dalyvavimo – klausimai, susiję su nevyriausybinėmis organizacijomis ar jų veikla, sprendžiami iš anksto derinant su nevyriausybinėmis organizacijomis ir dalyvaujant jų atstovams;

5) informavimo – valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos bei nevyriausybinės organizacijos informacija aktualiais klausimais, susijusia su nevyriausybinėmis organizacijomis ar jų veikla, keičiasi tarpusavyje ir teikia ją visuomenei priimtina ir prieinama forma;

6) savanoriškumo – asmuo nevyriausybinių organizacijų veikloje dalyvauja savo noru, niekieno neverčiamas;

7) lygybės – nevyriausybines organizacijas pagal savo kompetenciją turi lygias galimybes dalyvauti priimant sprendimus ir įgyvendinant valstybės programas ar priemones.

ANTRASIS SKIRSNIS

NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ PLĖTROS POLITIKA

4 straipsnis. Nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką formuojančios ir įgyvendinančios institucijos ir įstaigos

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos prioritetus, tikslus, uždavinius ir numatomus pasiekti rezultatus nustato Nacionalinėje pažangos strategijoje.

2. Nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos formavimą organizuoja, koordinuoja ir ją įgyvendina Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos formavimą organizuoja, koordinuoja ir ją įgyvendina institucija, išimtinai atsakinga už nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką. Pagrindiniai ir išimtiniai šios institucijos tikslai – skatinti nevyriausybinių organizacijų veiklos plėtrą bei siekti glaudaus nevyriausybinių organizacijų ir valdžios sektoriaus partnerystės.

3. Kitos valstybės institucijos ir įstaigos nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką įgyvendina pagal savo kompetenciją.

~~4. Savivaldybių institucijos ir įstaigos formuoja ir įgyvendina savivaldybių nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką.~~

Savivaldybių institucijos ir įstaigos formuoja ir įgyvendina savivaldybių nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką. Įgyvendindamos nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką, savivaldybių institucijos ir įstaigos privalo mažinti per didelį reglamentavimo sudėtingumą, dažnai nekeisti teisės normų ir pagerinti metodinį vadovavimą.

~~5. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, įgyvendindama nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką:~~

Išimtinai nevyriausybinių organizacijų tikslais veikianti ir šiam tikslui įsteigta institucija, įgyvendindama nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką:

1) teisės aktų nustatyta tvarka atlieka rengiamų ir priimtų teisės aktų, reglamentuojančių nevyriausybinių organizacijų klausimus, analizę ir teikia su tuo susijusius pasiūlymus;

2) savo iniciatyva arba bendradarbiaudama su kitomis valstybės institucijomis rengia Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką, projektus ir teisės aktų nustatyta tvarka teikia juos priimti įgaliojams subjektams;

3) rengia ir įgyvendina nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos įgyvendinimo programas ir priemones;

4) koordinuoja valstybės ir savivaldybių institucijų veiklą nevyriausybinių organizacijų klausimais;

5) renka ir teikia nevyriausybiniams organizacijoms informaciją apie valstybės institucijų teikiamą finansavimą ar paramą nevyriausybiniams organizacijoms, apie nevyriausybiniams organizacijoms skirtus finansavimo konkursus ir jų rezultatus;

renka ir teikia nevyriausybiniams organizacijoms informaciją apie valstybės institucijų teikiamą finansavimą ar paramą nevyriausybiniams organizacijoms, apie nevyriausybiniams organizacijoms skirtus finansavimo konkursus ir jų rezultatus. Sudaro sąlygas nevyriausybiniams organizacijoms teikti valstybės institucijoms pasiūlymus dėl finansavimo nevyriausybinių organizacijų veiklai pakeitimų. Atsižvelgia į nevyriausybinių organizacijų jų iniciatyva atliktus tyrimus dėl naujų finansavimo galimybių nevyriausybinių organizacijų veiklai. Sudaro sąlygas nuolatiniam nevyriausybinių organizacijų veiklos finansavimui. Tai įgyvendinama skiriant atitinkamą dalį valstybės ir savivaldybių biudžeto lėšų;

~~6) teikia siūlymus valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl finansinės paramos nevyriausybiniams organizacijoms;~~

teikia siūlymus valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl finansinės ir nefinansinės paramos nevyriausybiniams organizacijoms. Nefinansinė parama turėtų būti visų pirma suprantama kaip:

informacinio pobūdžio priemonės apie nevyriausybinių organizacijų veiklą - informacijos apie nevyriausybines organizacijas sklaida žiniasklaidos priemonėse

ir

šviečiamojo pobūdžio priemonės pačioms nevyriausybiniams organizacijoms - mokomųjų leidinių nevyriausybiniams organizacijoms rengimas ir platinimas;

~~7) analizuoja nevyriausybinių organizacijų būklę Lietuvoje, inicijuoja su nevyriausybiniams organizacijomis ir jų veikla susijusius tyrimus;~~

analizuoja nevyriausybinių organizacijų būklę Lietuvos Respublikoje, inicijuoja su nevyriausybinėmis organizacijomis ir jų veikla susijusius tyrimus. Ieško galimybių plėsti nevyriausybinių organizacijų veiklą įvairiose visuomenei svarbiose srityse;

8) atlieka kitas įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas funkcijas.

~~6. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir kitos nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką įgyvendinančios valstybės institucijos su Nevyriausybinių organizacijų taryba turi konsultuotis dėl:~~

Išimtinai nevyriausybinių organizacijų tikslais veikianti ir šiam tikslui įsteigta institucija su Nevyriausybinių organizacijų taryba turi konsultuotis dėl:

~~1) rengiamų teisės aktų projektų, susijusių su nevyriausybinių organizacijų klausimais;~~

rengiamų teisės aktų projektų, susijusių su nevyriausybinių organizacijų klausimais. Konsultacijos turi būti vykdomos nuo pat teisės aktų rengimo pradžios, turi būti vykdomos raštu, atsižvelgiant į nevyriausybinių organizacijų pastabas ir pasiūlymus ir susitikimų metu;

~~2) planuojamų finansavimo programų, pagal kurias finansuojami nevyriausybinių organizacijų projektai.~~

planuojamų finansavimo programų, pagal kurias finansuojami nevyriausybinių organizacijų projektai. Konsultacijos turi būti vykdomos nuo pat teisės aktų rengimo pradžios, turi būti vykdomos raštu, atsižvelgiant į nevyriausybinių organizacijų pastabas ir pasiūlymus ir susitikimų metu;

5 straipsnis. Valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų bendradarbiavimas su nevyriausybinėmis organizacijomis

1. Valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų bendradarbiavimas su nevyriausybinėmis organizacijomis įgyvendinamas:

1) teikiant informaciją apie valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų planuojamas veiklos ir bendradarbiavimo kryptis, siekiant jas derinti su konkrečioje srityje dirbančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis;

teikiant informaciją apie valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų planuojamas veiklos ir bendradarbiavimo kryptis, siekiant jas derinti su konkrečioje srityje dirbančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis. Tam tikrais laikotarpiais (kas šešis mėnesius) nevyriausybinėms organizacijoms valstybės ir savivaldybių institucijos teikia raštu parengtus planuojamų veiklos ir bendradarbiavimo krypčių aprašus. Nevyriausybinės organizacijos dėl nurodytų planuojamų veiklos ir bendradarbiavimo krypčių gali teikti pasiūlymus, pastabas.

2) konsultuojantis su nevyriausybinėmis organizacijomis ir prireikus kuriant bendras darbo grupes konkrečioms klausimams spręsti;

konsultuojantis su nevyriausybinėmis organizacijomis ir prireikus kuriant bendras darbo grupes konkrečioms klausimams spręsti. Dėl darbo grupių sudarymo iniciatyvą gali reikšti tiek Valstybės ir savivaldybių institucijos, tiek nevyriausybines organizacijos. Motyvuoti prašymai grupėms sudaryti svarstomi raštu, apsieičiant pozicijomis, ir susitikimų metu.

3) finansuojant nevyriausybinių organizacijų programas, projektus ir iniciatyvas.

finansuojant nevyriausybinių organizacijų programas, projektus ir iniciatyvas. Šiam tikslui būtina skirti atitinkamą biudžeto dalį ir tai numatyti planuojant ir tvirtinant valstybės ir savivaldybių biudžeto projektus. Tokiu būdu įtvirtinamas nevyriausybinių organizacijų vaidmuo šalia tokių prioritetinių sričių kaip sveikatos apsauga, švietimas ir kt.

2. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, gavusios nevyriausybines organizacijos prašymą raštu derinti rengiamus teisės aktų projektus, privalo konsultuotis su prašymą pateikusia organizacija Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka.

Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, gavusios nevyriausybines organizacijos prašymą raštu derinti rengiamus teisės aktų projektus, privalo konsultuotis su prašymą pateikusia organizacija Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka. Teisės aktuose įtvirtinama detali konsultacijų tvarka, t. y., aptariant formos reikalavimus (raštu, vėliau – susitikimų metu), numatant per kiek laiko valstybės ir savivaldybių institucijos privalo atsakyti į nevyriausybinių organizacijų prašymą ir pan.

6 straipsnis. Nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybės nevyriausybinių organizacijų tarybos

1.—~~Nevyriausybinių organizacijų taryba yra patariamoji institucija, užtikrinanti nevyriausybinių organizacijų dalyvavimą nustatant, formuojant ir įgyvendinant nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką.~~

Nevyriausybinių organizacijų taryba yra patariamoji institucija, užtikrinanti nevyriausybinių organizacijų dalyvavimą nustatant, formuojant ir įgyvendinant nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką. Nors Nevyriausybinių organizacijų taryba yra patariamoji institucija, tam tikrais šiame įstatyme ir kituose teisės aktuose numatytais atvejais, į Nevyriausybinių organizacijų tarybos nuomonę privaloma atsižvelgti, su ja konsultuotis ir sprendimus priimti kartu.

2. Nevyriausybinių organizacijų taryba:

~~1) teikia pasiūlymus Lietuvos Respublikos Vyriausybei, kitoms valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, formuojančioms ir įgyvendinančioms nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką, dėl nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos ir jos įgyvendinimo prioritetų;~~

teikia pasiūlymus Lietuvos Respublikos Vyriausybei, kitoms valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, formuojančioms ir įgyvendinančioms nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką, dėl nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos ir jos įgyvendinimo prioritetų. Skiria ypatingą dėmesį svarbioms visuomenės sritims: švietimui, sportui, kultūrai, sveikatos apsaugai ir kitoms. Šiuo tikslu teikia pasiūlymus dėl naujai priimamų teisės aktų.

Vyriausybė, kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, formuojančios ir įgyvendinančios nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką, privalo atsižvelgti į tokius pasiūlymus ir teikti argumentuotus atsakymus nevyriausybiniams organizacijoms. Kartu su atsakymais institucijos privalo nurodyti numatomus veiksmus (teisės aktų pakeitimus, institucijų struktūros pakeitimus ir pan.), kurie padėtų vykdyti nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką;

~~2) teikia pasiūlymus Lietuvos Respublikos Vyriausybei, kitoms valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl nevyriausybinių organizacijų programų ir priemonių finansavimo prioritetų;~~

teikia pasiūlymus Lietuvos Respublikos Vyriausybei, kitoms valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl nevyriausybinių organizacijų programų ir priemonių finansavimo prioritetų. Vyriausybė, kitos valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, formuojančios ir įgyvendinančios nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką, privalo atsižvelgti į tokius pasiūlymus ir teikti argumentuotus atsakymus nevyriausybiniams organizacijoms. Kartu su atsakymais institucijos privalo nurodyti numatomus veiksmus (teisės aktų pakeitimus, institucijų struktūros pakeitimus ir pan.), kurie padėtų vykdyti nevyriausybinių organizacijų plėtros politiką;

3) kas dveji metai viešai skelbia nevyriausybinių organizacijų būklės Lietuvos Respublikoje ataskaitą;

4) atlieka kitas Nevyriausybinių organizacijų tarybos nuostatuose numatytas funkcijas.

3. Nevyriausybinių organizacijų tarybos darbas organizuojamas vadovaujantis šios tarybos nuostatais. Nevyriausybinių organizacijų tarybos nuostatus tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

4. Savivaldybės tarybos sprendimu sudaroma savivaldybės nevyriausybinių organizacijų taryba, skirta teikti pasiūlymus savivaldybės institucijoms dėl savivaldybės teritorijoje veikiančių nevyriausybinių organizacijų veiklos skatinimo ir atlikti kitas savivaldybės nevyriausybinių organizacijų tarybos nuostatuose numatytas funkcijas.

5. Savivaldybės nevyriausybinių organizacijų taryba sudaroma laikantis šio principo: ne daugiau kaip 1/2 šios tarybos narių – savivaldybės institucijų ir įstaigų atstovai ir ne mažiau kaip 1/2 tarybos

narių – nevyriausybinių organizacijų, veikiančių savivaldybės teritorijoje, atstovai. Savivaldybės nevyriausybinių organizacijų tarybos narių kadencijos trukmė yra dveji metai. Savivaldybės nevyriausybinių organizacijų tarybos sudėtį ir nuostatus tvirtina savivaldybės taryba.

6. Savivaldybės nevyriausybinių organizacijų tarybos darbą techniškai aptarnauja savivaldybės administracija.

7 straipsnis. Nevyriausybinių organizacijų tarybos sudarymas ir veikla

1. Iš valstybės institucijų ir įstaigų, nacionalinių skėtinių nevyriausybinių organizacijų ir Lietuvos savivaldybių asociacijos pasiūlytų atstovų sudaroma visuomeniniais pagrindais veikianti Nevyriausybinių organizacijų taryba.

2. Nevyriausybinių organizacijų tarybą sudaro dvidešimt narių: devyni valstybės institucijų ir įstaigų atstovai, vienas Lietuvos savivaldybių asociacijos atstovas ir dešimt nevyriausybinių organizacijų atstovų. Nevyriausybinių organizacijų atstovus pasiūlo nacionalinių skėtinių nevyriausybinių organizacijų asociacijos bendru sutarimu. Nacionalinių skėtinių nevyriausybinių organizacijų asociacijos bendru sutarimu į Nevyriausybinių organizacijų tarybą deleguoja ne daugiau kaip aštuonis nevyriausybines organizacijas vienijančių asociacijų atstovus ir ne mažiau kaip du kitų nevyriausybinių organizacijų atstovus.

3. Nevyriausybinių organizacijų taryba, atlikdama jai pavestas funkcijas, turi teisę:

1) ~~dalyvauti rengiant teisės aktų, susijusių su nevyriausybinių organizacijų plėtros politika, projektus;~~

Kai rengiami teisės aktai, susiję su nevyriausybinių organizacijų plėtros politika, Nevyriausybinių organizacijų tarybai turi būti numatytas atitinkamas vietų skaičius darbo grupėse, rengiant tokius teisės aktus. Jei Nevyriausybinių organizacijų taryba atsisako pasinaudoti teise dalyvauti rengiant tokius teisės aktus, bet pateikia rekomendacijas tokiems teisės aktams, privaloma atsižvelgti į šias rekomendacijas;

2) Lietuvos Respublikos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka gauti iš ministerijų, Vyriausybės įstaigų, kitų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų organizacijų informaciją ir dokumentus, kurių reikia Nevyriausybinių organizacijų tarybos uždaviniams ir funkcijoms atlikti;

3) ~~kviesti į savo posėdžius ministerijų, Vyriausybės įstaigų, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų organizacijų atstovus ir kitus asmenis spręsti klausimų, susijusių su Nevyriausybinių organizacijų tarybos uždavinių ir funkcijų atlikimu;~~

kviesti į savo posėdžius ministerijų, Vyriausybės įstaigų, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų organizacijų atstovus ir kitus asmenis spręsti klausimų, susijusių su Nevyriausybinių organizacijų tarybos uždavinių ir funkcijų atlikimu. Kai Nevyriausybinių organizacijų tarybos posėdžiuose sprendžiami itin svarbūs nevyriausybinių organizacijų plėtrai klausimai, ministerijų,

Vyriausybės įstaigų, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų organizacijų atstovų atsisakymas dalyvauti tokiuose posėdžiuose turi būti motyvuotas.

~~4) sudaryti darbo ar ekspertų grupes nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos klausimams svarstyti;~~

sudaryti darbo ar ekspertų grupes nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos klausimams svarstyti. Kai nagrinėjami itin svarbūs nevyriausybinių organizacijų plėtros klausimai, ir tai reikalauja gausaus ekspertų kiekio, šioms išlaidoms padengti Nevyriausybinių organizacijų taryba turi galimybę prašyti finansavimo iš Valstybės ar savivaldybės institucijų;

5) naudotis kituose teisės aktuose nustatytais teisėmis.

~~4. Nevyriausybinių organizacijų tarybos sudėtį tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė socialinės apsaugos ir darbo ministro teikimu. Tarybos nario kadencijos trukmė – dveji metai. Nevyriausybines organizacijas atšauktas jos atstovas Nevyriausybinių organizacijų taryboje netenka šios tarybos nario statuso ir teisių.~~

Nevyriausybinių organizacijų tarybos sudėtį tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė išimtinai nevyriausybinių organizacijų tikslais veikiančios ir šiam tikslui įsteigtos institucijos teikimu. Tarybos nario kadencijos trukmė – dveji metai. Nevyriausybines organizacijas atšauktas jos atstovas Nevyriausybinių organizacijų taryboje netenka šios tarybos nario statuso ir teisių.

5. Nevyriausybinių organizacijų tarybos pirmininką ir pirmininko pavaduotoją iš Tarybos narių renka Taryba. Tarybos pirmininku išrinkus valstybės institucijos ar įstaigos atstovą, pirmininko pavaduotoju turi būti renkamas nevyriausybinių organizacijų atstovas. Tarybos pirmininku išrinkus nevyriausybinių organizacijų atstovą, pirmininko pavaduotoju renkamas valstybės institucijos ar įstaigos atstovas.

~~6. Nevyriausybinių organizacijų tarybos darbą techniškai aptarnauja Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija.~~

Nevyriausybinių organizacijų tarybos darbą techniškai aptarnauja išimtinai nevyriausybinių organizacijų tikslais veikianti ir šiam tikslui įsteigta institucija.

TREČIASIS SKIRSNIS

GRUPINĖS IR VIEŠOSIOS NAUDOS NEVYRIAUSYBINĖS ORGANIZACIJOS

8 straipsnis. Nevyriausybinių organizacijų skirstymas į grupinės ir viešosios naudos nevyriausybines organizacijas

1. Nevyriausybinės organizacijos gali būti skirstomos į grupinės ir viešosios naudos siekiant atsižvelgti į organizacijos teikiamą naudą visuomenei skirstant valstybės ir savivaldybių lėšas, skirtas nevyriausybinių organizacijų veiklai finansuoti.

2. Skirstydamas nevyriausybinės organizacijas į grupinės ir viešosios naudos nevyriausybinės organizacijas, asignavimų valdytojas atsižvelgia į:

- 1) organizacijos veiklos pobūdį;
- 2) dalyvius, kuriems skirta organizacijos veikla;
- 3) konkrečią siūlomą finansuoti organizacijos iniciatyvą ar projektą;
- 4) kitus asignavimų valdytojo nustatytus kriterijus.

KETVIRTASIS SKIRSNIS

NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ DUOMENŲ IR DOKUMENTŲ TVARKYMAS

9 straipsnis. Nevyriausybinių organizacijų duomenų ir dokumentų tvarkymas

1. Nevyriausybinių organizacijų duomenys ir dokumentai teisės aktų nustatyta tvarka tvarkomi Juridinių asmenų registre.

2. Įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytais atvejais nevyriausybinių organizacijų duomenys ir dokumentai gali būti tvarkomi kitose valstybės informacinėse sistemose.

PENKTASIS SKIRSNIS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

10 straipsnis. Baigiamosios nuostatos

1. Šis įstatymas, išskyrus šio straipsnio 2 dalį, įsigalioja 2014 m. balandžio 1 d.

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliotos institucijos iki šio įstatymo įsigaliojimo priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTĖ

DALIA GRYBAUSKAITĖ

LIETUVOS RESPUBLIKOS VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ

ĮSTATYMAS

Įstatymo pavadinimas keistas:

Nr. VIII-1210, 1999 06 03, Žin., 1999, Nr. 56-1809 (1999 06 25)

1996 m. rugpjūčio 13 d. Nr. I-1491

Vilnius

4 straipsnis. Perkančioji organizacija

1. Perkančioji organizacija yra:

- 1) valstybės ar savivaldybės valdymo institucija;
- 2) viešasis ar privatusis juridinis asmuo (išskyrus politines partijas), kuris atitinka šio straipsnio 2 dalies sąlygas;

Redakcija nuo 2014-01-01:

- 2) viešasis ar privatusis juridinis asmuo, kuris atitinka šio straipsnio 2 dalies sąlygas;
 - 3) šios dalies 1 punkte nurodytų institucijų ir (ar) 2 punkte nurodytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų asociacija;
 - 4) šio įstatymo 70 straipsnio 1 dalies 2, 3 ir 4 punktuose nurodytos perkančiosios įmonės, veikiančios vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srityje.
2. Viešasis ar privatusis juridinis asmuo (išskyrus valstybės ar savivaldybių valdymo institucijas) yra perkančioji organizacija, jeigu visa ar tam tikra jo veiklos dalis yra skirta specialiai viešiesiems interesams, kurie yra nekomercinio ir nepramoninio pobūdžio, tenkinti ir atitinka bent vieną iš šių sąlygų:
- 1) ~~jo veikla yra daugiau kaip 50 procentų finansuojama iš valstybės ar savivaldybių biudžetų arba kitų valstybės ar savivaldybių fondų lėšų, arba kitų šioje dalyje nustatytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų lėšų;~~
 - 2) yra kontroliuojamas (valdomas) valstybės ar savivaldybių institucijų arba kitų šioje dalyje nustatytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų;
 - 3) turi administraciją, valdymo ar priežiūros organą, kurio daugiau kaip pusė narių yra skiriami valstybės ar savivaldybių institucijų arba šioje dalyje nurodytų viešųjų ar privačiųjų juridinių asmenų.
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija tvirtina perkančiųjų organizacijų (įskaitant krašto apsaugos sistemos karinius vienetus ir tarnybas) sąrašus.

4. Šio straipsnio 3 dalyje nurodytus sąrašus tvirtinanti institucija privalo užtikrinti, kad jie būtų nuolat atnaujinami. Ši institucija reguliariai praneša Europos Komisijai apie bet kokius šių sąrašų pakeitimus.

5. Perkančioji organizacija registruojasi Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka ir pateikia Juridinių asmenų registre kaupiamus ir saugomus duomenis: pavadinimą, kodą, taip pat nurodo savo, kaip perkančiosios organizacijos, tipo kodą, nustatytą pagal Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus patvirtintą Perkančiųjų organizacijų tipų kodų sąrašą. Pasikeitus pateiktiems duomenims, perkančioji organizacija atitinkamus duomenis atnauжина ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo naujos informacijos atsiradimo.

Priedas Nr. 3

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

STATUTAS

Nauja Statuto redakcija nuo 1999-02-01:

Nr. VIII-1000, 1998 12 22, Žin., 1999, Nr. 5-97 (1999 01 13)

1994 m. vasario 17 d. Nr. I-399

Vilnius

43 straipsnis. Seimo komitetų sąrašas

Seime sudaromi šie komitetai:

- 1) Aplinkos apsaugos;
- 2) Audito;
- 3) Biudžeto ir finansų;
- 4) Ekonomikos;
- 5) Europos reikalų;
- 6) Informacinės visuomenės plėtros;
- 7) Kaimo reikalų;
- 8) Nacionalinio saugumo ir gynybos;
- 9) Socialinių reikalų ir darbo;
- 10) Sveikatos reikalų;
- 11) Švietimo, mokslo ir kultūros;
- 12) Teisės ir teisėtvarkos;
- 13) Užsienio reikalų;
- 14) Valstybės valdymo ir savivaldybių;
- 15) Žmogaus teisių.

Sąrašą papildyti komitetu, skirtu nevyriausybinų organizacijų plėtros klausimams spręsti.

LIETUVOS RESPUBLIKOS BIUDŽETO SANDAROS ĮSTATYMAS

Nauja įstatymo redakcija:

Nr. IX-1946, 2003-12-23, Žin., 2004, Nr. 4-47 (2004-01-07)

26 straipsnis. Savivaldybių biudžetų rengimas ir tvirtinimas

1. Savivaldybių biudžetų projektus rengia savivaldybių vykdomosios institucijos, remdamosi šiuo Įstatymu, kitais įstatymais, Seimo patvirtintais savivaldybių biudžetų finansiniais rodikliais, Vyriausybės patvirtintomis biudžetų sudarymo ir vykdymo taisyklėmis, valstybinės statistikos duomenimis, socialinėmis ir ekonominėmis programomis, taip pat savivaldybių biudžetų asignavimų valdytojų programomis ir jų sąmatų projektais.

Redakcija nuo 2014-10-01:

~~1. Savivaldybių biudžetų projektus rengia savivaldybių vykdomosios institucijos, remdamosi šiuo Įstatymu, kitais įstatymais, Seimo patvirtintais savivaldybių biudžetų finansiniais rodikliais, Vyriausybės patvirtintomis biudžetų sudarymo ir vykdymo taisyklėmis, valstybinės statistikos duomenimis, patvirtintais savivaldybių strateginio planavimo dokumentais, taip pat savivaldybių biudžetų asignavimų valdytojų programomis ir jų sąmatų projektais.~~

Savivaldybių biudžetų projektus rengia savivaldybių vykdomosios institucijos, remdamosi šiuo Įstatymu, kitais įstatymais, Seimo patvirtintais savivaldybių biudžetų finansiniais rodikliais, Vyriausybės patvirtintomis biudžetų sudarymo ir vykdymo taisyklėmis, valstybinės statistikos duomenimis, patvirtintais savivaldybių strateginio planavimo dokumentais, taip pat savivaldybių biudžetų asignavimų valdytojų programomis ir jų sąmatų projektais. Savivaldybių vykdomosios institucijos, rengdamos savivaldybių biudžetų projektus bendradarbiauja su nevyriausybinėmis organizacijomis, atsižvelgia į jų nuomonę dėl atitinkamos dalies dydžio skyrimo nevyriausybinių organizacijų veiklai savivaldybės biudžete.

2. Savivaldybių vykdomosios institucijos parengtus biudžetų projektus teikia savivaldybių taryboms savivaldybių tarybų reglamento nustatyta tvarka.

3. Savivaldybių tarybos svarsto biudžetų projektus atsižvelgdamos į savivaldybių vykdomųjų institucijų pranešimus, tarybos komitetų pasiūlymus ir išvadas.

4. Savivaldybių biudžetus tvirtina savivaldybių tarybos. Biudžetas tvirtinamas savivaldybės tarybos sprendimu. Sprendime nurodoma:

1) bendra pajamų suma ir jų paskirstymas pagal pajamų rūšis;

2) bendra asignavimų suma ir jų paskirstymas biudžetinėms įstaigoms ar savivaldybių administracijos padaliniais programoms vykdyti. Asignavimai skiriami išlaidoms, iš jų – darbo užmokesčiui, ir turtui įsigyti;

5. Savivaldybių tarybos biudžetus patvirtina per du mėnesius nuo valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo. Jeigu savivaldybių biudžetų projektai laiku nepatvirtinami, biudžetai vykdomi šio Įstatymo 29 straipsnyje nustatyta tvarka.

6. Patvirtintus biudžetus ir savivaldybių privatizavimo fondo sąmatas savivaldybių administracijų direktoriai pateikia Finansų ministerijai.

7. Jeigu savivaldybė nustatytu laiku nepatvirtina biudžeto, lėšos iš valstybės biudžeto atitinkamai savivaldybei iki biudžeto patvirtinimo laikinai nepervedamos.

Priedas Nr. 5

LIETUVOS RESPUBLIKOS VIETOS SAVIVALDOS

ĮSTATYMAS

1994 m. liepos 7 d. Nr. I-533

Vilnius

Nauja įstatymo redakcija nuo 2008-10-01:

Nr. X-1722, 2008-09-15, Žin., 2008, Nr. 113-4290 (2008-10-01), atitaisymas skelbtas: Žin., 2011, Nr. 45

8 straipsnis. Viešųjų paslaugų teikimas

1. Savivaldybė yra atsakinga už viešųjų paslaugų teikimą gyventojams. Savivaldybės institucijos ir administracija viešųjų paslaugų neteikia, išskyrus šiame straipsnyje nustatytus atvejus. Jas teikia biudžetinės ir viešosios įstaigos, savivaldybės įmonės, akcinės bendrovės ir kiti subjektai.

Savivaldybė yra atsakinga už viešųjų paslaugų teikimą gyventojams. Savivaldybės institucijos ir administracija viešųjų paslaugų neteikia, išskyrus šiame straipsnyje nustatytus atvejus. Jas teikia biudžetinės ir viešosios įstaigos, savivaldybės įmonės, akcinės bendrovės ir kiti subjektai. Pirmumo teisė teikti viešąsias paslaugas suteikiama nevyriausybinėms organizacijoms.

2. Kai nėra viešųjų paslaugų teikėjo, savivaldybės tarybos sprendimu seniūnija gali pati teikti viešąsias paslaugas.

3. Teikdami savivaldybės gyventojams viešąsias paslaugas, jų teikėjai privalo vadovautis įstatymais, savivaldybės institucijų sprendimais ir kitais teisės aktais.

4. Viešosios paslaugos gyventojams teikiamos teisės aktų nustatyta tvarka atlygintinai ir neatlygintinai.

5. Savivaldybė turi užtikrinti, kad viešosiomis paslaugomis galėtų naudotis visi savivaldybės gyventojai ir kad šios paslaugos būtų teikiamos nuolat.

LIETUVOS RESPUBLIKOS VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO

ĮSTATYMAS

1999 m. birželio 17 d. Nr. VIII-1234

Vilnius

Nauja įstatymo redakcija nuo 2007-01-01:

Nr. X-736, 2006-06-27, Žin., 2006, Nr. 77-2975 (2006-07-14)

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

~~18. Viešoji paslauga – valstybės ar savivaldybių kontroliuojamų juridinių asmenų veikla teikiant asmenims socialines, švietimo, mokslo, kultūros, sporto ir kitas įstatymų numatytas paslaugas. Įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka viešąsias paslaugas gali teikti ir kiti asmenys.~~

valstybės ar savivaldybių kontroliuojamų juridinių asmenų veikla teikiant asmenims socialines, švietimo, mokslo, kultūros, sporto ir kitas įstatymų numatytas paslaugas. Įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka viešąsias paslaugas gali teikti ir kiti asmenys. Viešąsias paslaugas pirmumo teikia nevyriausybinės organizacijos.